

คุณค่าและความสำคัญของบทบาทบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค

ประชาชน: ศึกษากรณี ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลสวาย

อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ*

The Value and Importance of Villages, Temples, and Schools Towards the

Development of Public Sector Dispute Mediation Center: A Case Study

of the Public Sector Dispute Mediation Center in Sawai Subdistrict,

Prangku District, Sisaket Province

¹พระภควิชญ์ ปุณฺณชาโต และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

¹Phra Phakawit Paññajāto and Phra Pramote Vadakovido

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: dej.bs2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทบวรประวัติและพัฒนารูปแบบของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย 2) เพื่อศึกษาคุณค่าและความสำคัญของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษเอกสารและการวิจัยเชิงทดลอง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน วิเคราะห์และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตำบลสวาย มี 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 4,076 คน จากต่างชาติพันธุ์ เพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชนจึงจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับศูนย์ไกล่เกลี่ย โดยการมีบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย 2) ความสำคัญของบวรคือช่วยให้สังคมสงบสุขเพราะประชาชนส่วนใหญ่จะเชื่อพระและครู ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่มีการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย 3. บทบาทของบวร มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวายสร้างความสามัคคีในชุมชน โดยช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ หรือความต้องการ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านคุณค่า หรือค่านิยม และความขัดแย้งด้านโครงสร้าง โดยมีการ

*Received September 27, 2021; Revised March 31, 2022; Accepted April 19, 2022

บูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคคือประชาชน ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนควรใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยประชาชนกันเอง

คำสำคัญ: บทบาทบวร; ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท; ภาคประชาชน; พุทธสันติวิธี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the context of “villages, temples, and schools” including the history and development of the public sector dispute mediation center in Sawai subdistrict; 2) to study the value and importance of villages, temples, and schools towards the development of public sector dispute mediation center in Sawai subdistrict; and 3) to analyze the role of villages, temples, and schools towards the development of public sector dispute mediation center in Sawai subdistrict. The study applied a qualitative research approach by studying documents and experimental research. The data was collected through in-depth interviews with key informants who were a group of monks, a group of community leaders, and experts, in a total of 17 persons. The obtained data were analyzed and presented by way of descriptive method.

The results of the study are found as follows: 1) Sawai subdistrict consists of 10 villages with 4,076 population from different ethnicities. In order to build unity in the communities, there has been an arrangement for people to take part in the public sector dispute mediation center with villages, temples, and schools in developing the public sector dispute mediation center in Sawai subdistrict; 2) The importance of villages, temples, and schools is to build peace for the society as most people believe in monks and teachers. Therefore, the development of public sector dispute mediation center in Sawai subdistrict is considered a good thing; and 3) The sector dispute mediation center in Sawai subdistrict helps to build unity in the community by preventing and resolving various conflicts such as fact conflict, conflict of interest, relationship conflict, value conflict, and structural conflict. This can be done by integrating the Buddhist peaceful means for developing a model of public sector dispute mediation. The problems and obstacles found are that most of the people in Sawai subdistrict view that to deal with conflicts occurring in the community, they are used to negotiating and mediating by themselves.

Keywords: Role of Bowon; Dispute Resolution Center; public sector; Buddhist peace method

บทนำ

ปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐกับประชาชน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้านเพื่อประโยชน์ในการปกครอง ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน เพื่อผลในด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ฯลฯ และการกำหนดข้อบังคับตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรีที่ให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การส่วนท้องถิ่น ตลอดจนถึงผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้านและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้ง โดยมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน (Office of Local Administration Department of Development and Promotion of Local Administration, 2016)ประกอบกับเป็นองค์หลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน การที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในชุมชนนั้น เกิดจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าวที่หวังให้บุคคลในหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องถิ่น และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีความเจริญยั่งยืน ส่งเสริมให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง ประเทศมีความก้าวหน้าตามแผนและนโยบายแห่งชาติ (Office of Local Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2016)

อันความธรรมดาเมื่อมีการอยู่ร่วมกัน ย่อมมีทั้งประโยชน์ และปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ ปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านยังมีอยู่ต่อเนื่องในหลายชุมชน หลายพื้นที่ แม้ว่ารัฐจะใช้ความพยายามเพื่อหวังให้ชุมชนได้เกิดความสันติสุขร่วมกัน จากระยะเวลาที่ผ่านมากว่า 30 ปีนับแต่ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 สังคมกลับทวีความขัดแย้ง ก่อความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เป็นที่ทราบ โดยทั่วไปจากการเผยแพร่ข่าวสารในปัจจุบัน ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นรัฐยังได้ใช้ความพยายามที่จะควบคุมข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการออกกฎหมายมากมายอีกหลายฉบับเพื่อรองรับหน่วยงานต่าง ๆ หวังนำมาบังคับใช้ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงผลแห่งการสร้างเสริมความรุนแรง แต่ก็หาได้สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรไม่ นอกจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ที่มีข้อบังคับใช้ดังกล่าวมาแล้วนั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้ประสงค์ให้การบริหารราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ อีกทั้งเป็นการกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น อันเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ราษฎรมีส่วนในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง สามารถนำพาชุมชนให้มีความเข้มแข็งมั่นคงสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศสืบต่อไปได้ (Administrative of Tha Bo District, Tha Bo District Administration, Nong Khai Province, 2016) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นสังคมชาวพุทธซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “สังคมแห่งสันติ” ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่นิยมสร้างสรรคอารยธรรมของชนชาติที่พัฒนาจิตใจให้มีความเจริญสูงส่ง ด้วยหลักพุทธธรรมส่งผลให้สังคมประสบสันติสุขได้ตามความมุ่งหมาย แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงของโลกและกาลเวลา สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ทำให้สังคมปัจจุบันหันมานิยมวัตถุ

แข่งขันกันสร้างรายได้เงินทองมาเป็นประโยชน์ตน ทำให้ทุกคนต่างมุ่งมั่นพอกพูนวัตถุเหล่านั้นให้เกิดอภิมหาเป็นดอกผล แทนการพอกจิตใจดังเช่นในอดีตที่บรรพชนทั้งหลายได้ยึดถือนำมาตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมในอดีตยึดมั่นต่อศีลธรรม ดำเนินชีวิตเคียงคู่กับพระพุทธศาสนาโดยตลอด แม้กระทั่งการนับวันเวลา เดือน ปี ต่างก็นับตามหลักจันทรคติ ยึดถือข้างขึ้น ข้างแรม เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติว่าวันไหนตรงกับวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แตกต่างกับปัจจุบันที่สังคมลืมไปว่าชีวิตประจำวันไม่เคยได้สัมผัสการไหว้พระ รัชศีล ฟังธรรม ในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแม้แต่น้อย แต่สังคมกลับแสวงหาประโยชน์ส่วนตน และจะเก็บสะสมไว้เพื่ออนาคตของลูกหลาน ความคิดเช่นนั้นเชื่อว่าจะผิดไปเสียทุกสิ่งไม่ ถ้าหากว่าสังคมรู้จักแบ่งปันเวลาเพื่อเรียนรู้ทางธรรมควบคู่กันไป ดังนั้น ในเมื่อทุกคนต่างประสงค์ในผลประโยชน์อย่างเดียวกันย่อมเป็นที่มาแห่งประเด็นการขัดแย้งอีกประการหนึ่ง เมื่อต่างแย่งชิงผลประโยชน์ระหว่างกัน และนำมาสู่ความรุนแรงเกิดเป็นคดีขึ้น ต้องฟ้องร้องให้มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับโทษอาญาตามกฎหมายบ้านเมือง ท้ายที่สุดต่างฝ่ายต่างสูญเสียไม่ได้ประโยชน์อะไรกลับคืนมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 นโยบายแห่งรัฐ มาตรา 68 วรรคแรก กำหนดให้ รัฐพึงจัดระบบการบริหารในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ทำให้รัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) วิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดอนาคตประเทศไทย ปี 2579 คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง ไม่มีคอร์รัปชัน ตามแนวทาง 6 ยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทำให้กระทรวงยุติธรรมจึงกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม 20 ปี เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ที่เป็นวาระแห่งการพัฒนาของโลกระหว่างปีพ.ศ. 2559 – 2573 มีเป้าหมาย 17 เป้าหมาย โดยกระทรวงยุติธรรมร่วมเป็นเจ้าภาพกับหน่วยงานอื่นในเป้าหมายที่ 16 ที่กำหนดว่า “ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ” และกำหนดแผนปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562 – 2565) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งได้กำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน ให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แนวคิด “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” โดยให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ด้วยเหตุผลเชิงกลยุทธ์ที่ว่า ให้ชุมชนสามารถดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของของชุมชน โดยคาดหวังให้การดำเนินกิจกรรมเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะ “หุ้นส่วน” มากที่สุด ซึ่งเน้นให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมพยายามหันกลับมาจัดการปัญหาที่ต้นน้ำ

แทนการจัดการปัญหาที่ปลายน้ำเพียงอย่างเดียว โดยคาดหวังให้เป็นคานงัดประเทศให้กลับสู่สิ่งที่ทุกคนต้องการคือสังคมสันติสุข โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างคามยุติธรรมโดยวิถีชุมชน ที่เรียกว่า “ยุติธรรมชุมชน”

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 6) กลยุทธ์พัฒนาโครงสร้างและอัตรากำลังของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ให้สอดคล้องภารกิจและความเปลี่ยนแปลง มีแนวทางดำเนินงานที่สำคัญ (Flagship) ไว้ในกลยุทธ์สำคัญกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการจัดตั้งสถาบันไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน ซึ่งปัจจุบัน ได้ผลักดันให้มีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นมา โดยเหตุผลและความจำเป็นของการมีกฎหมายฉบับดังกล่าว กำหนดไว้ว่า โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญา บางประเภท มากำหนดให้เป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยให้คำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลน้อยลดปริมาณความขัดแย้ง ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และกำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

อนึ่ง ชุมชนตำบลสวายในปัจจุบันนี้ได้มีการทำงานวิจัยชุมชนเกี่ยวกับการเติมเต็มในด้านกระบวนการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสมาชิกของชุมชนโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนให้เป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมายซึ่งผ่านการอบรมความรู้พื้นฐานในกระบวนการสร้างนิติกรชุมชนต้นแบบ เพื่อเสริมสร้างตำบลสันติสุข โดยการสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ทักษะ ให้มีเครือข่าย มีสติ ขันติ และมีความสงบ คือสันติในความเป็นนิติกรชุมชน อันประกอบด้วย 4 นัก ได้แก่ นักจิตอาสาพัฒนาสันติ นักประสานสมานไมตรี นักไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และนักกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามชุมชนตำบลสวายก็ยังมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นเช่นเดียวกับชุมชนอื่น ๆ ในหลายกรณี อาทิ การกั๊ยืมเงิน การค้าประกัน การบุกรุกแนวเขตที่ดินทำกิน รวมไปถึงการทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน ซึ่งความขัดแย้งมักใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน โดยผู้ชุมชนจะเข้าไปช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย แต่ก็ยังมีประชาชนบางคนบางกลุ่มไม่ต้องการไกล่เกลี่ย เพราะไม่ยอมรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชนหรือไม่ยอมรับศรัทธาในตัวของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนกลาง หรือบางครั้งเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่สามารถทำให้ข้อพิพาทยุติได้ลงได้ ทำให้ข้อพิพาทต้องขึ้นโรงขึ้นศาล หรือแม้แต่มิการเจรจาไกล่เกลี่ยมีข้อตกลงกันแล้วบางกรณีก็ไม่ปฏิบัติตามที่ข้อตกลง ที่ได้ตกลงกันไว้ ก็ต้องมีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อจะบังคับตามกระบวนการยุติธรรมปกติทำให้เสียเงิน เสียเวลาและเสียความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และในตำบลสวายยังมีศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลสวาย ซึ่งเป็นกลไกที่กระทรวงยุติธรรมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับเพราะไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในการ

จัดการความขัดแย้งของชุมชนในพื้นที่อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจนแต่อย่างไรก็ตาม ทำให้ผู้นำชุมชนดังกล่าวได้สะท้อนความต้องการเป็นข้อเสนอแนะให้ควรมีหน่วยงานในการให้การสนับสนุน ดูแลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมให้มีการจัดสรรค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่แก่นิติกรชุมชนอีกด้วย โดยงานวิจัยดังกล่าวบทสรุปสุดท้ายได้มีข้อเสนอแนะการนำไปปฏิบัติ ควรให้กระทรวงยุติธรรมเข้ามาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานของผู้นำชุมชนหรือนิติกรชุมชนโดยตรง เพื่อให้ผู้นำชุมชนหรือนิติกรชุมชนเกิดเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาให้ขยายไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ได้ (Wonggamhaeng, 2019)

จากการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาของรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในชุมชนตำบลสวาย ที่ยังขาดทักษะและเทคนิควิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ดีเพียงพอและไม่ทันต่อสภาพปัญหาความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องในชุมชน ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มนิติกรชุมชนของตำบลสวาย โดยพัฒนาเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (นาร่อง) เพื่อรองรับการดำเนินงาน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ให้เกิดขึ้นในชุมชนต่อไป โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติและพัฒนาการ ศึกษาคุณค่าและความสำคัญของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย และวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของบวร อันมีบ้าน วัด โรงเรียน เป็นสถาบันสำคัญของชุมชนในด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท “บวร” ประวัติและพัฒนาการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาคุณค่าและความสำคัญของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย 9 อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนด้วยหลักสันติวิธี โดยมีบุคลากรจากในชุมชน อันมีบ้าน วัด โรงเรียนเป็นหลัก: ศึกษากรณีตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการวิจัยเชิงทดลอง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน วิเคราะห์และนำเสนอผลวิจัยเชิงพรรณนา มี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน และการวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสันติสุขแก่ประชาชน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจข้อมูลบริบทพื้นที่ เข้าสังเกต สำรวจ ศึกษาสภาพบริบทบวร พื้นที่ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลสวาย และข้อมูลจากเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ งานวิจัย ตำราวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ เพื่อทราบสภาพปัญหา และแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อความถูกต้อง เหมาะสม แล้วลงสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 3 รูป และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนรวมจำนวน 14 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน/ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาความรู้จากตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียง และหลักสันติวิธี นำมาบูรณาการจัดทำ “บทบาทบวรต่อการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ”

ขั้นตอนที่ 5 นิมนต์พระสงฆ์ เชิญผู้นำชุมชน/ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 17 รูป/คน มาสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อชี้แนะบทบาทบวรต่อการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน แล้วนำคำแนะนำ ไปปรับแก้รูปแบบหรือโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้มีความถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ (Practical Trial) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล แล้วนำเสนอ “บทบาทบวรต่อการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน” เพื่อใช้กับประชาชน ตำบลสวาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท “บวร” ประวัติและพัฒนาการของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ

บ คือ บ้าน มีคนอาศัยอยู่ผู้ที่สืบสานวัฒนธรรม ศาสนา และซึมซับคำสอนจากพระสงฆ์ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้พระพุทธศาสนาได้ยั่งยืนยาวนานอย่างถึงแก่นแท้

ว คือ วัด วัดที่มีพระสงฆ์ ผู้ที่อาสาจะละกิเลสทางโลกมาศึกษาพระธรรม เพื่อเผยแผ่หลักพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตอย่างสงบ เป็นสุข

ร คือ โรงเรียน เดิมทีแหล่งที่ประสิทธิประสาทวิชานั้นคือวัด ต่อมาได้แยกออกมาเป็นโรงเรียนที่เป็นสถานที่ให้การศึกษาโดยตรงต่อทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งปัจจุบันยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ยังมีชื่อวัดเป็นชื่อโรงเรียนอยู่

“บวร” สามองค์กรที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่ได้ ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ตำบลสวาย มี 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 4,076 คน ต่างชาติพันธุ์ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2563 วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน จัดให้มีประชาชนมีส่วนร่วมกับศูนย์ไกล่เกลี่ย โดยการมีวัด บ้าน โรงเรียน พัฒนาการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ตั้ง ณ ตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ เปิดศูนย์ในวันเสาร์ที่ 31 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 11.00 น. เพื่อบริการชุมชน ประชาชน และบุคคลที่มีข้อพิพาทก่อนจะฟ้องร้อง รวมถึงเป็นสถานที่ในการถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเวลาที่มีความขัดแย้งทางออกที่จะชนะไปด้วยกัน

“บวร” มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย โดยตั้งสามองค์กรมีบทบาทในการมีส่วนร่วม การดูแล การร่วมมือร่วมแรงกันแก้ปัญหาในการหาทางออกร่วมกันในกรณีมีการพิพาทและให้ความช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ถ้าประชาชนในเขตชุมชนไม่ช่วยเหลือกันศูนย์ไกล่เกลี่ยก็ไปไม่ได้ ทุกองค์กรต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาคุณค่าและความสำคัญของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ การที่ได้ลงพื้นที่ได้สัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์และผู้นำชุมชนความเข้าใจ เกี่ยวกับ คุณค่าและความสำคัญของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นชาวพุทธ จะให้ความสำคัญกับวัดและโรงเรียนเป็นส่วนมาก มีกิจกรรมอะไรในบ้าน วัด โรงเรียน จะร่วมมือกันช่วยกันเป็นอย่างดี ให้ความสำคัญกับทางวัดและโรงเรียนเป็นส่วนมาก หรือจะมีเรื่องคดีต่อชุมชน ส่วนมากก็จะให้ทางผู้ใหญ่บ้านช่วยแก้ไขปัญหาให้ ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่ได้สามารถแก้ไขได้ ก็จักให้บุคลากรในสวนวัดหรือโรงเรียนช่วยจัดการเป็นลำดับถัดไป ซึ่งปัจจุบันนี้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนของตำบลสวายที่สามารถช่วยไกล่เกลี่ยได้ โดยผู้ที่ช่วยไกล่เกลี่ยได้แก่ผู้นำชุมชนทั้งสามองค์กรซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ นับถือ เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความไว้วางใจในการบริหารจัดการชุมชน ดังนั้นจึงทำให้การดำเนินงานต่างๆในการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ดำเนินการลุล่วงได้ดี ตลอดจนส่งผลต่อการช่วยในการส่งเสริมสังคมให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ จากการวิเคราะห์บทบาทของบวรต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ หรือความต้องการ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านคุณค่า หรือค่านิยม และความขัดแย้งด้านโครงสร้าง โดยมีการการบูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือประชาชนในชุมชนตำบลสวาย ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนควรใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยภาคประชาชนกันเองเป็นสำคัญ เพราะจะสามารถยุติความขัดแย้งไม่ต้องไปฟ้องร้องต่อศาล แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในหลายประการ โดยสามารถประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ คือ

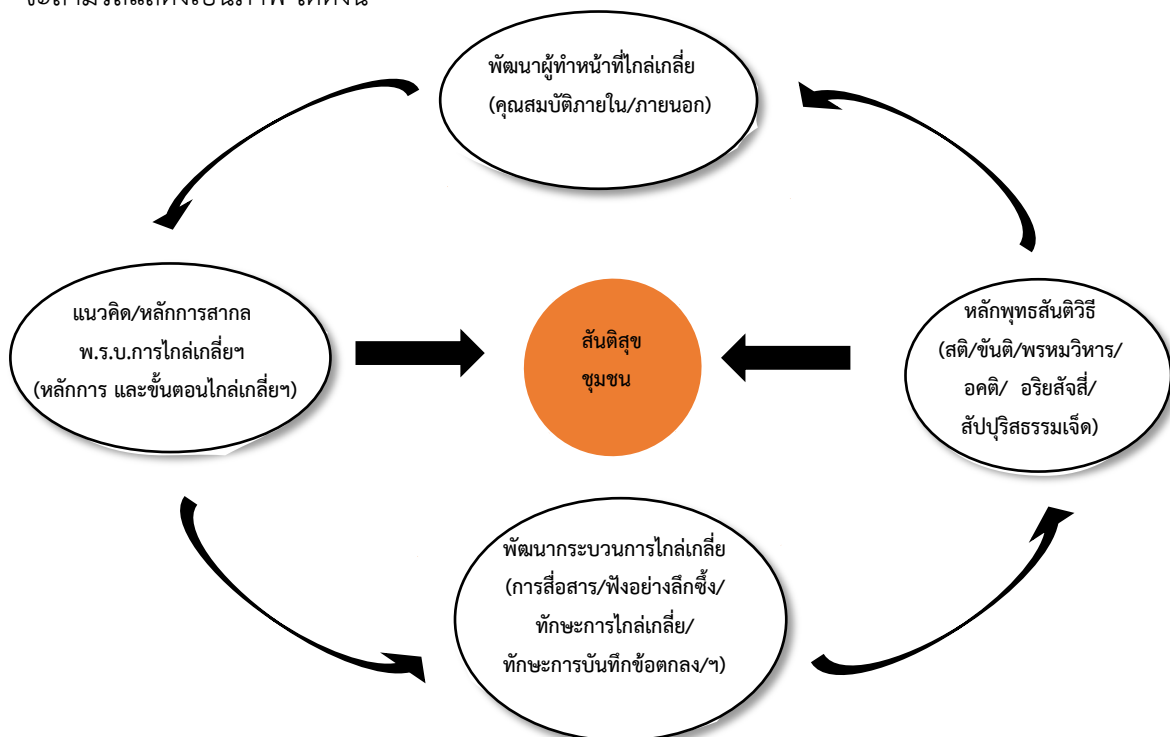
- 1) ผู้นำชุมชนหรือผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังขาดความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน

- 2) ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนบางกลุ่มบางบุคคลยังขาดการยอมรับในความเป็นกลาง หรือในทางคุณธรรม จริยธรรม ความรักความเมตตาซึ่งกันและกัน
- 3) ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนปัจจุบันส่วนใหญ่มักดำเนินการแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน ไกล่เกลี่ยหรือพูดคุยจบแล้วก็แยกย้ายกันไป โดยไม่ค่อยมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือทำข้อตกลงก็ลงบันทึกไม่เป็นระบบทางการอย่างถูกต้องครบถ้วนตามหลักของกฎหมาย
- 4) ผู้นำชุมชนหรือผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นคนกลาง ไกล่เกลี่ย
- 5) ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขาดการสนับสนุนในเชิงพัฒนาศักยภาพและในการสนับสนุนระบบบริหารจัดการกลไกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จากการประมวลผลข้อมูลข้างต้น หากเพิ่มการบูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จะสามารถจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพร้อมจัดทำข้อตกลงได้อย่างถูกต้องและส่งผลต่อความเชื่อมั่นยอมรับปฏิบัติตามข้อตกลงของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ผ่านโดยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเป็นกลาง มีความเมตตา เป็นผู้ฟังที่ดี มีทักษะการสื่อสารที่ดี และมีความรู้ ความเข้าใจกฎหมายในประเด็นพิพาทที่จะจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การพูดคุยกันและสื่อสารทำให้คู่กรณีสามารถเข้าใจกัน สามารถฟื้นคืนความสัมพันธ์ให้กลับมาดีขึ้นดังเดิมหรือทำให้ดีขึ้นได้ด้วย พัฒนาศักยภาพของคู่กรณีและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อสรุปกรอบการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จะสามารถแสดงเป็นภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบการบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

การสร้างรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี ให้เกิดขึ้นโดยผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีความพร้อมทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้สามารถจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้บรรลุผลในชุมชน ส่งผลให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดงบประมาณแผ่นดิน เสริมสร้างสันติสุขของชุมชน ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า “บวร” มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ทั้งนี้เพราะทั้งสามองค์กรมีบทบาทในการมีส่วนร่วม การดูแล การร่วมมือร่วมแรงกันแก้ปัญหาในการหาทางออกร่วมกันในกรณีมีการพิพาทและให้ความช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ถ้าประชาชนในเขตชุมชนไม่ช่วยเหลือกันศูนย์ไกล่เกลี่ยก็ไปไม่ได้ ทุกองค์กรต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ เกียรติยศ ศักดิ์แสง ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทอย่างหนึ่ง โดยมีบุคคลที่สามทำหน้าที่เป็นคนกลาง เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) โดยให้คู่กรณีจะเจรจาต่อรองกัน มีผู้ไกล่เกลี่ยคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ สร้างความเข้าใจให้คู่กรณีและสร้างบรรยากาศในการเจรจาเป็นไปในทางที่ดี และหากคู่กรณีหรือคู่พิพาทตกลงเห็นชอบด้วยข้อเสนอในการไกล่เกลี่ย ก็จะมีการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน คดีก็เป็นอันระงับ (Saksaeng, 2014)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความสำคัญของบวร คือ วัด บ้าน โรงเรียน สังคมจะสงบสุขได้เพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่จะเชื่อพระและครู ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่มีการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ทั้งนี้เพราะประชาชนให้ความไว้วางใจในการบริหารจัดการชุมชน จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆในการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวายดำเนินการลุล่วงได้ดี ตลอดจนส่งผลต่อการช่วยในการส่งเสริมสังคมให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ ชาญธาดา มั่นประเสริฐ ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยพบว่า โครงการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศาลยุติธรรมจะประสบความสำเร็จได้นั้น คุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือว่าเป็นเป็นกลาง จึงจะสามารถเข้าไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ อีกทั้งต้องเป็นที่ยอมรับในผลของการใช้ดุลยพินิจและวินิจฉัยได้ ซึ่งระบบการไกล่เกลี่ยของศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องมีกำหนดกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้โครงการประสบผลสำเร็จได้ (Manprasert, 2008)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าบทบาทศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย ช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวายเป็นอย่างดี สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ หรือความต้องการ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านคุณค่า หรือ

ค่านิยม และความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ทั้งนี้เพราะมีการการบูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนต่อไปได้ เป็นการเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นซ้ำอีกด้วย ช่วยสร้างบรรยากาศของความ “สมานฉันท์” ให้เกิดขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับธีรกานต์ คงด้วง ได้ทำการศึกษาวิจัย “การวิเคราะห์และการสังเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพระพุทธศาสนา” พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการประยุกต์ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสังคมไทย เน้นในหลัก อคติ 4 เพราะสังคมไทยยังมีการถือฝ่าย ขาดความสามัคคี มีอคติซึ่งกันและกัน การใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพราะหลายฝ่ายไม่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ขาดความเมตตาต่อกัน ใช้หลักธรรมวจีสุจริต 4 เพราะยังมีใช้วจีทุจริตในการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อกันมาก ใช้หลักธรรมสาราณียธรรม 6 เพื่อเกิดความสามัคคีปรองดอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมรรคมืองค์ 8 เพื่อให้ทุกฝ่าย อย่างมีสติ พิจารณาเห็นตัวปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 โดยมีมรรคมืองค์ 8 เป็นวิธีการแก้ความขัดแย้งทั้งหลาย หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี (Kongpetch, 2008)

สรุป

การพัฒนาการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 4,076 คน มี 3 กลุ่มเชื้อชาติพันธุ์ คือ เขมร ลาว และกวย ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2563 วัดอุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน ให้มีประชาชนมีส่วนร่วมกับศูนย์ไกล่เกลี่ย โดยมีวัด บ้าน โรงเรียน พัฒนาการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย มีบทบาทช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวาย มีส่วนช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยเหลือการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลสวายเป็นอย่างดี สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่างๆ ในด้าน ความขัดแย้งด้านข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ หรือความต้องการ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านคุณค่า หรือค่านิยม และความขัดแย้งด้านโครงสร้าง โดยมีการการบูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือประชาชนในชุมชนตำบลสวาย ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนควรใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยภาคประชาชนกันเอง เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัดอุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประชาชน จะสามารถแก้ไขปัญหาทางการศึกษา โดยมีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย และข้อมูลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปต่อยอดเพื่อเป็นแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชน ป้องกันแก้ไขปัญหา หรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆ ในชุมชน โดยมีการจัดอบรมมอบความรู้จากบุคลากรในชุมชน หรือเชิญกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ รวมไปถึงการจัดกิจกรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย โดยบูรณาการผสมผสานระหว่างผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญการไกล่เกลี่ยและด้านกฎหมายมาก

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยให้มากขึ้น ให้ความรู้กับประชาชนมากขึ้น ประชุมทุกๆ เดือน

2.3 ควรมีการศึกษาประชาชนที่มีภาวะพึ่งพิงต้นแบบในแต่ละบริบทให้ครอบคลุมสภาพปัญหาที่ประสบอยู่ ด้วยการศึกษารายบุคคล หรือกรณีศึกษา (Case Study)

References

- Administrative of Tha Bo District, Tha Bo District Administration, Nong Khai Province. (2016). *Manual for the performance of duties of the village committee*. N.P.
- Kongpetch, C. (2008). *THE MEDIATION FOR CRIMINAL ALLEGATION towards lawyer's point of view*. Judicial Training Institute: Ministry of Justice.
- Manprasert, M. (2008). *Achievement Evaluation on Mediation System of Court of Justice: A Case Study of Civil Court, Chiang Mai Province*. (Master's Thesis). Chaing Mai University. Chaing Mai.
- Office of Local Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2016). *The guidebook of Facilitator for the development of increased ability process of committee of village at provincial level*. N.P.
- Office of Local Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2016). *Manual, Law, Village Committee*. Bangkok: Office of Local Administration, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior.
- Rawewan, C. (2012). *A model study of Trading and Taxation in Theravada Buddhist scripture*. (Master's Thesis). Mahachulalongkorn University. Ayutthaya.
- Saksaeng, K. (2014). *Restorative Justice and Criminal Dispute Resolution in the spirit of the Constitution: Case Study in Court Proceeding*. (Master's Thesis). Sukhothai Thammathirat Open University. Bangkok.
- Tantivejkul, S. (2001). *Under the King's Footsteps*. (Master's Thesis). Mahachulalongkorn rajavidyalaya University. Ayutthaya.

Wonggamhaeng, S. (2019). *A Process of Building Role Model of Communitybased Paralegals for Building Peaceful Sub-district: A Case Study of Sawai Sub-district, Prangkhu District, Srisaket Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.